

Minister van Justitie en Veiligheid
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Sector Staats- en
bestuursrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenvl

nota

Initiatiefwetsvoorstel Sneller (Wet verval bijzondere
aanwijzingsbevoegdheid openbaar ministerie)

Datum

2 maart 2026

Onze referentie

7506662

Bijlage(n)

4

1. Aanleiding

Op 22 januari 2026 bracht de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer verslag uit inzake het initiatiefwetsvoorstel van het lid Sneller (D66). Het verslag moet uiteraard worden beantwoord door de initiatiefnemer in een nota naar aanleiding van het verslag, maar in het verslag zijn ook enkele vragen aan het kabinet gesteld, die separaat door de minister van JenV moeten worden beantwoord. De Eerste Kamer heeft gevraagd uiterlijk 17 februari 2026 te reageren. Minister Van Oosten heeft de beantwoording van deze vragen aan zijn opvolger overgelaten.

Ten behoeve van de beantwoording van de schriftelijke vragen en de plenaire behandeling is een, in de ministerraad te bespreken, kabinetsstandpunt opgesteld. Dit kabinetsstandpunt vormt de basis voor beantwoording van de schriftelijke vragen aan het kabinet en de lijn die namens het kabinet tijdens de plenaire behandeling van dit initiatiefvoorstel zal worden gehanteerd. Een eerdere, grotendeels gelijklopende, versie van dit kabinetsstandpunt is onder de twee vorige kabinetten behandeld en geaccordeerd in de ministerraad van 5 september 2025 en de ministerraad van 2 juni 2023. Zoals gebruikelijk bij kabinetsstandpunten over initiatiefwetsvoorstellen worden deze niet integraal aan de Kamer gezonden, maar zijn deze bedoeld ter bespreking in de ministerraad met het oog op het door de betrokken bewindspersoon in de Kamer uiteen te zetten standpunt namens het kabinet over het initiatiefwetsvoorstel.

De ministeriële verantwoordelijkheid voor het openbaar ministerie (hierna: OM) berust volgens de huidige portefeuilleverdeling bij de minister van Justitie en Veiligheid. Omdat het OM echter ook enkele taken uitvoert op het terrein van de staatssecretaris (waarbij de staatssecretaris in het uiterste geval ook gebruik kan maken van de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid) wordt voorgesteld dit kabinetsstandpunt van de minister van Justitie en Veiligheid mede namens de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid in de MR te agenderen. Het gaat om taken van het OM op het vlak van de tenuitvoerlegging en de bevoegdheid van het OM om op grond van artikel 2:20 BW een rechtbank te verzoeken een rechtspersoon verboden te verklaren en te ontbinden.

2. Geadviseerd besluit

- U wordt beiden gevraagd akkoord te gaan met agendering van dit kabinetsstandpunt in het ambtelijk voorportaal CBJ van 24 maart 2026 (uiterste aanlevertermijn maandag 16 maart 2026, 12.00 uur) en (als er geen wijzigingen

van substantiële aard zijn) aansluitend agendering in de ministerraad van 3 april 2026.

- U wordt beiden gevraagd akkoord te gaan met de beantwoording van de EK vragen en (na akkoord ministerraad met het kabinetsstandpunt) verzending van de beantwoording aan de EK, ondertekening door alleen MJenV.

3. Kernpunten

Het initiatiefvoorstel voorziet in een wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO). Met deze wijzigingen beoogt de initiatiefnemer het OM een meer zelfstandige positie te geven, door het laten vervallen van de zogeheten bijzondere aanwijzingsbevoegdheid van de minister (of in een zeer beperkt aantal gevallen de staatssecretaris) aan het OM. Als deze bijzondere aanwijzingsbevoegdheid vervalt, kan de minister niet meer een aanwijzing geven tot opsporing, tot vervolging of tot niet-vervolging of de wijze voorschrijven waarop het OM in een concrete strafzaak zijn bevoegdheden moet inzetten. De minister is hiertoe, als het aan de initiatiefnemer ligt, niet langer bevoegd en, conform het staatsrechtelijke uitgangspunt 'geen verantwoordelijkheid zonder bevoegdheid', dus ook niet meer politiek verantwoordelijk. In het wetsvoorstel is uitdrukkelijk bepaald dat het OM bij de uitoefening van taken en bevoegdheden in een concreet geval niet meer ondergeschikt is aan de minister.

De voorgestelde wijziging is ingrijpend, omdat invoering van dit wetsvoorstel onder meer zou betekenen dat de minister van Justitie en Veiligheid niet langer politiek verantwoordelijk is voor de opsporing en vervolging in concrete zaken. Dit zou tot gevolg hebben dat de democratische controle op het OM, die een centrale rol vervult in elke fase van het strafproces, zou komen te vervallen. Daarmee ontstaat een lacune in het toezicht op de bevoegdheidsuitoefening van het OM, in die gevallen dat rechterlijke controle of ander toezicht, bijvoorbeeld door de procureur-generaal bij de Hoge Raad,¹ ontbreekt. In de huidige wetgeving en praktijk is een evenwicht bereikt tussen de ministeriële verantwoordelijkheid enerzijds, en een feitelijk zelfstandig functionerend OM anderzijds. Met de voorstellen van het lid Sneller raakt dit evenwicht ernstig uit balans. De Raad van State bracht een negatief advies uit (dictum C).

Het voorgestelde kabinetsstandpunt luidt dat de minister van JenV het initiatiefwetsvoorstel namens het kabinet zal ontraden. Voor het realiseren van meer onafhankelijkheid van het OM in concrete strafzaken ten opzichte van de minister, wat de achtergrond is van het initiatiefvoorstel, zou eerst diepgaander onderzocht moeten worden of en hoe deze grotere onafhankelijkheid kan worden gerealiseerd zonder afbreuk te doen aan de democratische controle op het OM, alsmede naar de gevolgen van de eventuele afschaffing van de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid. Te denken valt aan een rechtsvergelijkend onderzoek naar de wijze waarop de democratische controle op het OM ten aanzien van concrete strafzaken in, bijvoorbeeld, West-Europese landen is geregeld in combinatie met een literatuurstudie naar wetenschappelijk onderzoek en andersoortige rapportages en standpunten

¹ De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft de bevoegdheid om de minister in kennis te stellen indien "naar het oordeel van de procureur-generaal bij de Hoge Raad het openbaar ministerie bij de uitoefening van zijn taak de wettelijke voorschriften niet naar behoren handhaaft of uitvoert" (artikel 122, eerste lid, Wet RO). Hoewel het naar de letter van de wet niet uitgesloten is dat het kan gaan om een concrete zaak, gaat het in de praktijk om een thematische vorm van toezicht (en niet om toezicht op concrete vervolgingsbeslissingen).

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Sector Staats- en
bestuursrecht

Datum

2 maart 2026

Onze referentie

7506662

over dit onderwerp.

4. Politieke context

- Het D66-VVD-CDA coalitieakkoord 2026-2030 "Aan de slag" vermeldt niets over de eventuele afschaffing van de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid van de minister jegens het OM.
- Het initiatiefwetsvoorstel is op 25 november 2025 aangenomen door de Tweede Kamer. VOOR stemden: D66, GroenLinks-PvdA, CDA, SP, FVD, PvdD, DENK, Volt en ChristenUnie (84 zetels). TEGEN stemden: VVD, PVV, JA21, BBB, SGP en 50PLUS (66 zetels).
- De motie-Ellian (VVD) (36.125, nr. 12) verzoekt de regering in samenspraak met het Openbaar Ministerie de uitvoeringsconsequenties van dit initiatiefwetsvoorstel nader in kaart te brengen. De motie is verworpen. VOOR stemden: VVD, PVV, JA21, FVD, BBB, SGP, Volt en 50PLUS (74 zetels).
- Op 22 januari 2026 bracht de VKC van de Eerste Kamer verslag uit over het initiatiefwetsvoorstel. Inbreng is geleverd door de leden van de fracties BBB, VVD, D66, CDA, PVV, ChristenUnie, JA21, SGP en de Fractie-Van de Sanden. Met uitzondering van de inbreng van de leden van de D66-fractie, zijn de vragen hoofdzakelijk kritisch van aard. Op basis van deze inbreng is de voorlopige inschatting dat het wetsvoorstel niet op de steun van de VVD en BBB kan rekenen. Voor de overige fracties geldt dat nog geen goede inschatting gemaakt kan worden.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Sector Staats- en
bestuursrecht

Datum

2 maart 2026

Onze referentie

7506662